

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра цивільного, нотаріального та виконавчого процесу

НОВЕЛИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: СПРОЩЕНІ ПРОВАДЖЕННЯ

**Матеріали
науково-практичної конференції**

***5 травня 2025 року
м. Одеса***

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора
Неллі Юріївни Голубевої

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.919.(477)(062)

H727

DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.29744>

У збірці матеріалів науково-практичної конференції представлено тези доповідей науковців, що висвітлюють актуальні питання новел цивільного процесуального законодавства, зокрема інституту спрощеного провадження як ефективного механізму вирішення нескладних цивільних справ. У доповідях науковців обґрунтовано доцільність спрощеної процедури розгляду, що дозволяє забезпечити оперативність та економічність судового процесу. Особлива увага приділена критеріям віднесення справ до спрощеного провадження, правовим гарантіям учасників процесу, а також окреслено напрями подальшого вдосконалення законодавства з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб у межах цивільної юрисдикції.

Укладачі:

Н. Ю. Голубєва — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу, професор кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», адвокат;

І. А. Яніцька — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія»;

О. В. Сатановська — аспірант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

Друкуються за рішенням кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія» (*протокол № 10 від 23.05.2025 р.*)

Московчук Дмитро Олександрович Проблеми оптимізації цивільного процесуального законодавства Республіки Польща	44
Паскар Ауріка Лазорівна Роль спрощеного провадження в забезпеченні права на судовий захист в цивільному та адміністративному судочинстві	47
Полуніна Ольга Олександрівна Цифровізація та спрощене провадження: роль ЄСІТС, електронного суду, доказів	50
Стоянова Тетяна Анатоліївна Розгляд справ про видачу обмежувального припису — оптимізація цивільного судочинства чи/та спрощена процедура . . .	53
Цал-Цалко Юлія Юліївна Сутність спрощеного позовного провадження в цивільному судочинстві	56
Яніцька Інна Анатоліївна Мирова угода як інструмент оптимізації цивільного судочинства: роль виконавця у забезпеченні її виконання	58
Бітов Іван Андрійович Спрощене провадження в суді апеляційної інстанції	62
Мельниченко Анна Володимирівна Процесуальні наслідки рішень, ухвалених у спрощеному провадженні, для приватного виконавця	65

Секція II

ЗАОЧНИЙ РОЗГЛЯД. НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ. ІНШЕ

Волкова Наталія Василівна Щодо деяких особливостей судового наказу у справах про стягнення аліментів на утримання дитини	68
Ліопол Інна Михайлівна Ефективність наказного провадження як спрощеного виду цивільного судочинства: статистичний аналіз	71
Лукасевич Геннадій Олегович Примусове виконання рішень у сімейних спорах: повернення дитини та порядок спілкування	76

Бітов Іван Андрійович
*аспірант кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу
Національний університет «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник:
Голубєва Неллі Юріївна
*доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного,
нотаріального та виконавчого процесу, професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СПРОЩЕНЕ ПРОВАДЖЕННЯ В СУДІ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ

У ч. 1 ст. 368 ЦПК України закріплено норму, згідно якої розгляд справи судом апеляційної інстанції здійснюється за правилами спрощеного позовного провадження з певними особливостями, притаманними цій стадії цивільного процесу, визначеними у Главі 1 Розділу V ЦПК України. Утім, незважаючи на вказане положення процесуального закону, у процедури апеляційного розгляду справи більше відмінностей ніж спільних рис з спрощеним позовним провадженням. Споріднює їх хіба що відсутність підготовчого засідання. Натомість, можна навести цілу низку ознак, за якими процедура апеляційного розгляду справи відрізняється від спрощеного позовного провадження у суді першої інстанції.

1. Строк подання відзиву. У спрощеному позовному провадженні строк подання відзиву на позовну заяву чітко визначений законом: «протягом п'ятнадцяти днів із дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі» (ч. 1 ст. 278 ЦПК України) [1]. Суд першої інстанції в ухвалі про відкриття провадження у справі лише інформує відповідача про цей строк та не може його змінити. Між тим, конкретний строк подання відзиву на апеляційну скаргу в ЦПК України не закріплений. Він визначається судом апеляційної інстанції та вказується в ухвалі про відкриття апеляційного провадження (ч. 1 ст. 360 ЦПК України). В цьому питанні апеляційне провадження більше схоже на загальне, ніж на спрощене позовне провадження. Відрізняє його лише те, що для суду апеляційної інстанції не встановлено навіть мінімального строку, як це зроблено в загальному позовному провадженні. Тому при визначенні тривалості строку подання відзиву на апеляційну скаргу суд апеляційної інстанції обмежений лише критерієм розумності.

2. Усне та письмове провадження. Справи спрощеного позовного провадження за загальним правилом розглядаються без повідомлення сторін за наявними матеріалами справи, тобто в письмовому провадженні. Лише за клопотанням однієї зі сторін або за власною

ініціативою суду справа може розглядатися в судовому засіданні з повідомленням сторін (ч. 5 ст. 279 ЦПК України). Апеляційний розгляд, навпаки, за загальним правилом проводиться в судовому засіданні з повідомленням учасників справи. І лише в деяких категоріях справ (передбачених ст. 369 ЦПК України) — без такого повідомлення.

Важливе уточнення: розгляд справи без повідомлення учасників справи як судом першої, так і судом апеляційної інстанції не знімає з суду обов'язку направити сторонам копію ухвали про відкриття провадження, в якому роз'яснюється право іншої сторони подати відзив (на позовну заяву або на апеляційну скаргу). Тим самим суд забезпечує для сторін рівні можливості для захисту їх прав та інтересів. Наприклад, Верховний Суд у своїй постанові від 15 вересня 2021 року у справі № 174/814/19 зауважив, що розгляд справи судом апеляційної інстанції в умовах, коли матеріали справи не містили відомостей про отримання однією зі сторін копії ухвали про відкриття апеляційного провадження та копії апеляційної скарги з додатками до неї, є порушенням процедури проведення спрощеного провадження [2].

3. Судові дебати. Однією з очевидних відмінностей спрощеного позовного провадження від загального є відсутність у спрощеному позовному провадженні судових дебатів як складової частини розгляду справи по суті. Однак при апеляційному розгляді справи судові дебати проводяться, що також наближає апеляційний розгляд до загального, а не спрощеного позовного провадження. І це при тому, що в спрощеному позовному провадженні в суді першої інстанції потреба у проведенні судових дебатів вбачається більшою, ніж при апеляційному розгляді справи. Адже саме в суді першої інстанції відбувається дослідження усього доказового матеріалу, а тому доцільно підвести підсумок такого дослідження у заключному слові сторін. Натомість, у судовому засіданні в суді апеляційної інстанції повторного дослідження усіх наявних у справі доказів не відбувається. Акцент робиться лише на нових доказах, поданих учасниками справи до суду апеляційної інстанції, з урахуванням положень ч. 3 ст. 367 ЦПК України та роз'яснень, наданих у п. 14 постанови Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 № 12 «Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку» [3], або доказах, що стосуються фактів, на які учасники справи посиляються в апеляційній скаргі та (або) відзиві на неї (ч. 2 ст. 367 ЦПК України). Тому й проведення судових дебатів у суді апеляційної інстанції виглядає більшим формалізмом, ніж під час розгляду справи судом першої інстанції в порядку спрощеного позовного провадження.

4. Можливість переходу від спрощеної до загальної процедури судового розгляду. В суді першої інстанції справи спрощеного позовного провадження поділяються на дві групи: 1) справи, які розглядають-

ся в порядку спрощеного провадження за прямою вказівкою закону (ч. 1 ст. 274 ЦПК України); 2) справи, які розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження за клопотанням позивача (ч. 2 ст. 274 ЦПК України). При цьому справи, призначені до розгляду в порядку спрощеного провадження за клопотанням позивача можуть бути переведені до загального позовного провадження у разі надходження обгрунтованого заперечення відповідача.

Для апеляційного розгляду справи спрощене провадження є безальтернативним, незважаючи на заперечення будь-якої зі сторін. Законом встановлене імперативне правило про розгляд справ судами апеляційної інстанції за правилами спрощеного позовного провадження без наділення сторін правом заперечувати проти цього.

Наведені вище відмінності не вичерпують ознак, які відрізняють процедуру апеляційного розгляду справи від спрощеного позовного провадження в суді першої інстанції (сюди можна віднести також окремі положення про строки розгляду справи, правові наслідки неявки учасників справи в судові засідання та ін.).

Таким чином, можна дійти висновку, що хоча в ЦПК Україні й міститься вказівка про те, що суди апеляційної інстанції розглядають справи за правилами спрощеного позовного провадження, процедура апеляційного розгляду справи є цілком своєрідною та самостійною судовою процедурою, що суттєво відрізняється від процедур розгляду справи судом першої інстанції, зокрема, й процедури спрощеного позовного провадження.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
2. Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 15 вересня 2021 року у справі № 174/814/19, провадження № 61-18381св20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99786255>.
3. Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку: постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 № 12. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-08>.